

VISSCHERIJ, VISCHHANDEL EN VISCHMIJN TE NIEUPOORT.

Door Juul FILLIAERT.

Vóór den oorlog, diende de haven van Nieuwpoort tot schuilplaats van een 130tal visschersvaartuigen uit den Westhoek. Kwamen er geregeld aanleggen, niet alleenlijk om beschutting te zoeken maar ook om hun vischvangsten ter vischmijn te verkoopen, een veertigtal sloepen van Nieuwpoort zelf, een tiental vaartuigen van Coxyde en een twaalfstal schuiten van Oostduinkerke en een zeventigtal booten uit de Panne. De vloot van de Panne overtrof eigenlijk in getal dit laatste cijfer.

Gemiddeld 85 booten waren aldaar in de vaart, maar een zeker aantal koos nog de strandplaats voor aanleghaven en verkocht de visch in de gemeente zelf.

Die vloot beschikte te Nieuwpoort over een bijzondere kaailengte van een groot honderd meter, kaailengte waar een houten staketselplankiet was gebouwd geworden, in den draai tot halverwege het Kattesas of oude Veurnevaartsas, en waar thans de werken aan gang zijn om, met het verbreeden van de haven, ook een nieuwen kaaimuur aan te bouwen. Opmerkelijk is het dat, twintig jaar na den oorlog, de haven van Nieuwpoort thans nog niet over dezelfde kaailengte als deze vóór den oorlog bestaande beschikt. Het aanbouwen van dezen nieuwen kaaimuur zal er veel toe bijdragen, om de visschersvloot niet allenlijk hier te behouden, maar om aan de uitbreiding ervan mede te werken. Immers, tot nog toe, verkeerden de visschersschuiten steeds in het gevaar gegrepen te worden in de beweging van de koopvaardischepen. De visschers hadden geen rust en lagen ook steeds met de bekommering op het lijf, in hun afwezigheid, avarij te zien gebeuren. Die onrust en dit gevaar zullen weldra ten grooten deele tot het verleden behooren.

Benevens deze speciale aanlegplaats, konden de visschersschuiten vóór den oorlog, ook aanleggen langsheen de eigenlijke kaaien, waar tevens de vergunningen van de handelskantoren gelegen waren.

Thans moeten diezelfde kaaien, met dezelfde vóóroor-

logische lengte, uitsluitend dienen en voor scheepvaart en voor visschersvaartuigen.

Weliswaar is de vloot van den Westhoek nu geringer in aantal, maar integendeel omvangrijker in tonnemaat. Het eene vergoedt het andere. Waar vroeger twee schuiten konden aanleggen, moet dezelfde plaats thans dienen voor een sloep van grootere afmetingen en meerderen diepgang.

De booten van den Westhoek, die thans Nieuwpoort voor aanleghaven hebben, waren op het einde van 1935 volgenderwijze onderverdeeld :

Nieuwpoort	41 motorschepen en 3 motorbooten	= 44
Oost-Duinkerke	7 motorschepen	7
De Panne	11 motorschepen	11
Totaal booten		62

De Panne bezat ook nog tien open zeilbooten, maar deze bleven meestal te De Panne op het strand zelf aanleggen, ofwel werden maar uitgereed om het haringseizoen te be- gaan, van 1 October tot halverwege November van het jaar.

Die 62 booten hebben eene bemanning van 183 visschers.

Het kan zijn nut hebben hier aan te stippen dat, van 1932 tot einde 1935, te Nieuwpoort 451 visschers ter monsterring aangeschreven werden. Er zijn dus, om velerlei oorzaken — (ziekte, overlijden, ouderdom, verhuizing naar andere oorden, monsterring in andere steden, en ook wel aanpakking van een ander bedrijf). 268 visschers uit de vaart van den Westhoek verdwenen.

Opmerkelijk is het ook dat Coxyde thans geen enkele boot meer ingeschreven heeft, waar vroeger dit dorp bijna een uitsluitend visschersdorp is geweest. De enorme ontwikkeling van deze badstad is ongetwijfeld niet vreemd aan dit verschijnsel. Ook zijn vele visschers uit de dorpen naar Nieuwpoort komen wonen.

Vóór den oorlog, werden de booten bijna alle bevaren door den visscher-eigenaar. Er waren zooveel ondernemingen als booten. In 1905, was dit uitsluitend zoo. Nu zijn er te Nieuwpoort b.v. verscheidene booten eigendom van bijpersonen, die een of meer booten ter vischvangst uitreeden.

Waar vroeger de gewone « Pannepotten » of « Pannekloefen », de Nieuwpoortsche « kotters », de visschersbooten in het algemeen, die de kustvisscherij op verse visch beoefenden, vier, vijf dagen, ja een week in zee verbleven, voor-

aleer hun vangst te komen innijnen, loopen hedendaags de schuiten, na een- of tweedaagsche en, voor enkele groote sloepen der vloot, hoogstens na driedaagsche reizen binnen. Dagreizen zijn vervangen geworden door tijzeizen. De garnaalbooten bedrijven dagelijksche vangst, en doen dagelijkschen verkoop van het produkt. De motor heeft het bedrijf totaal gemoderniseerd, zoowel voor het groot — als voor het kleinbedrijf.

De « specialiteit » van de visschersvloot van den Westhoek en van den verkoop in de vischmijn te Nieuwpoort is dan ook de uiterst verse visch. Die wordt, om zeggens zoo goed als levend aan land gebracht en gemijnd.

De verkoop ter vischmijn was in de laatste jaren als volgt :

	Versche visch Fr.	Garnalen Fr.	Versche visch en garnalen Fr.
1933			2,827,199.60
1934	1,697,159.10	769,705.36	503,584.40
1935	2,839,272.00	588,372.75	

Voor het jaar 1936 zijn de tot nu toe gekende opbrengsten wel belangwekkend :

	Versche visch Fr.	Garnalen Fr.
Januari	186,326.35	17,160.40
Februari	203,627.00	16,553.60
Maart	313,497.30	57,310.50
April	192,170.00	121,596.50
Mei	205,505.00	135,981.90
	1,101,125.65	348,602.90

Alles laat voorzien dat de totalen van 1935 ten minste bereikt, zooniet overschreden zullen worden.

In die totalen zijn haring en sprout inbegrepen.

De gemiddelde opbrengst is dus ruim drie millioen frank.

Bij benadering heb ik, volgens ingewonnen inlichtingen, de huidige waarde van de vloot die deze opbrengst verwezenlijkt, kunnen becijferen tot tien millioen frank. Het bedrijf mag dus als winstgevend aanzien worden.

Waar gaat die visch naartoe ?

We kunnen bevestigen dat, in vergelijking met den toe-

stand die hier vóór den oorlog bestond, de vischhandel aanmerkelijk heeft toegenomen.

Alle visch wordt ter plaatse « gemijnd ».

Ze wordt opgezocht door kooplieden — waartusschen ook vischverzendens zijn — van stad, van de omliggende gemeenten, en door kooplieden van Diksmude, Yper en Oostende, die hiervoor een kennis — koopman van stad aanspreken.

De visch dient voor verbruik ter plaats en in het omland, voor verzending naar binnen- en buitenland en voor wederverkoop nabij de vischmijn van Oostende.

Rare visch, dure soorten, edelvisch, groote roggen, groote platen en schullen, kabeljauw en dies meer worden opgezocht, niet zoozeer voor plaatselijk gebruik, maar voor verzendingen en verkoop ter markten van Diksmude, Yper, Roeselaere, enz. voor verzendingen naar Frankrijk en naar het binnenland, ook voor verkoop te Oostende. Men weet immers aldaar dat de uit Nieuwpoort gekochte en aangebrachte visch springlevend is en de bijzondere gasthofhouders geven de voorkeur aan deze visch, alhoewel ze wat duurder is dan deze die ze ter plaats zelf zich kunnen aanschaffen.

In de Zomermaanden Juli, Augustus en September wordt dure visch ook gekocht door kooplieden van de badsteden uit den Westhoek, om hun klienteel te gerieven.

Middelmatige en kleine visch wordt ter plaats door kleine handelaars aangekocht, die er het omliggende mede afleuren of voor droogvisch bestemmen. Kleine droogvisch — (platjes, schulletjes en wijtingen) wordt in groote hoeveelheden, in de herbergen, gedurende de Zondagen te koop aangeboden en verorberd. Nieuwpoort, Lombartzijde en Veurne bezitten speciale kleinvischdrogers.

Garnalen worden voor het buitenland en het binnenland in groote mate opgekocht gedurende de zomermaanden, voor het verbruik aan de kust.

Meer en meer komt het verzenden van pakjes of kleine hoeveelheden visch met bijzondere bestemming in het binnenland in zwang.

Garnalen worden ook ter plaats opgekocht door een pellerij. Er bestaat wel een pellerij, maar, in feite wordt het pellen der garnalen ten huize gedaan, door meisjes en ouderlingen, die hiermede een stuiver trachten te verdienen. De gepelde garnalen worden ingepakt en naar het binnenland verzonden.

Sprot en volle haring worden opgekocht door de plaatselijke sprotfabrieken voor den inmaak in doozen, of door de

plaatselijke rookerijen en die van Veurne, Yper, enz. Volle haring wordt ook in groote hoeveelheid door de bevolking van stad en de boeren van het omliggende, per « but » aangekocht om te zouten en pekelharing gedurende de wintermaanden te kunnen eten, pekelharing met witte boonen en een botersaus.

Yle haring wordt meestal verzonden.

Er bestaan te Nieuwpoort twee sprotfabrieken voor inmaak in dozen, verscheidene haringrookerijen die tevens ook sprot rooken. Er bestond een rolmopsfabriek, thans verdwenen. Proefnemingen voor het fabriceren van een garnaalpastei en het inleggen van sprot hadden plaats, maar gaven geen voldoende uitslag.

* * *

Het kan zijn nut hebben hier, ten titel van inlichting de vooroorlogsche mijnprijzen van de visch mede te deelen. In Juni 1909 (dus 25 jaar geleden) ging de tarbot 2 fr.; de groote tongen fr. 4-4.50; tongen middelslag 4 fr.; kleine tongen 2 fr.; roggen fr. 1.50 tot 1.80 alles per kilo. De groote platen gingen 15 fr. per korf of ben de middelweg 12 fr. en de kleine 6 tot 8 fr.

* * *

Nu, ten slotte, nog een woord over de werking en de plaats van verkoop.

De verkoop geschiedt ter stedelijke vischmijn.

Het reglement van verkoop is nog steeds hetzelfde gebleven als ditgene door de Bestendige Afvaardiging van den Provinciaal Raad in zitting van 23 Maart 1906 goedgekeurd. Dit reglement kan men lezen op blz. 330 van den Belgischen Visscherij-almanak 1936.

Er is in den laatsten tijd een bijvoegsel gestemd, dat den toegang der mijn ontzegt aan eenieder die niet voorzien is van een kooperskaart. Die kooperskaart wordt 5 fr. betaald.

De visch wordt verkocht 's morgens van 8 tot 10 uur of later, indien de aanbrenghen dit vergen.

Tarbot, grieten en rare visch worden afgeslagen per een of meer stuks. Tongen per lagen of per kilo. Platen en schullen per ben, roggen bij een zekere hoeveelheid of per koop volgens groote en hoedanigheid, mindere visch per korf of per « vente ».

Garnalen, met de medegaande kleine visch met de garnaalkorre gevangen, worden in den namiddag gemijnd.

De verkoop geschiedt per kilo en per « kluite » — (tien centiemen). Men koopt een of meer korven of een zekere hoeveelheid. Die hoeveelheid wordt ter mijn afgewogen.

Sprot wordt verkocht op monster aangebracht ter mijn, en op aanduiding van de hoeveelheid die zich aan boord bevindt.

Volle haring word per but (400 stuks) verkocht ter kaai zelf. De korven staan ter kaai gereed en iedereen koopt naar goesting een of meer buts. Vroeger waren er bij iederen but enkele telharingen gevoegd maar dat gebruik verdwijnt allengerhand. De haring wordt afgeslagen per stuk en per centiem.

De ijle haring wordt per « vente » of vangst aan den man gebracht, op grondslag van een prijs per honderd kilo.

Verkoop van haring en van sprot geschiedt zoowel den Zondag als op gewone werkdagen.

De verkoop wordt gedaan door afslagers. Eenieder mag afslager zijn, mits zekere voorwaarden te vervullen.

Hij rekent een percentloon voor het werk, voorschotten van geld, enz.

De verkoop wordt gecontroleerd door een « mijnmeester », aangesteld door de stad.

Op de opbrengst van het ruwe produkt betalen de visschers, door bemiddeling van hun afslager, 1 1/2 % aan de stad.

De vischmijn werd, na den oorlog, op eene andere plaats dan deze die bezet was voordien, herbouwd; men kan niet zeggen dat ze op een ideale plaats staat. In de vischmijn staan enkele « kotjes » ter beschikking der vischhandelaars, kotjes die per opbod verpacht worden, en dienst doen als magezijtjes.

Deze mijn werd gebouwd met de bedoeling ze later door een meer moderne aangepaste mijn te vervangen. Nu dat de huidige werken aan gang zijn, die een geweldige verbetering zullen brengen in het havenwerken en het havenbedrijf, alsook den visschers meer voordeelige voorwaarden zullen bezorgen in het uitoefenen van hun bedrijf, is het te hopen dat, na rijp beraad, men er toe besluiten zal op de aangevozen plaats eene vischmijn te bouwen, die en visschers en kooplieden bevrediging zal geven.